

Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh
trong tiết dạy học lịch sử.

PHÒNG GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO VĂN GIANG
TRƯỜNG THCS CHU MẠNH TRINH

Sáng kiến Kinh nghiệm

PHƯƠNG PHÁP SỬ DỤNG HỆ THỐNG CÂU HỎI ĐỂ PHÁT HUY
TÍNH TÍCH CỰC CỦA HỌC SINH TRONG TIẾT DẠY HỌC
MÔN LỊCH SỬ TRƯỜNG THCS

GIÁO VIÊN : ĐỖ THỊ ÁNH TUYẾT

NĂM HỌC 2009- 2010

A. PHẦN MỞ ĐẦU

I. CƠ SỞ KHOA HỌC:

Tại bất kì đất nước nào, những đổi mới giáo dục ở phổ thông mang tính cải cách giáo dục đều bắt đầu từ việc xem xét, điều chỉnh mục tiêu giáo dục với những kì vọng mới về mẫu người học sinh có được sau quá trình giáo dục. Đổi mới dạy học nói chung và đổi mới dạy học lịch sử nói riêng là một quá trình được thực hiện thường xuyên và kiên trì, trong đó có nhiều yếu tố quan hệ chặt chẽ với nhau.

Dạy như thế nào, học như thế nào để đạt được hiệu quả học tập tốt nhất là điều mong muốn của tất cả thầy cô giáo chúng ta. Muốn thế phải đổi mới phương pháp, biện pháp dạy và học. Người giáo viên phải tổ chức một cách linh hoạt các hoạt động của học sinh từ khâu đầu tiên đến khâu kết thúc giờ học, từ cách ổn định lớp, kiểm tra bài cũ đến cách học bài mới, củng cố, dặn dò. Những hoạt động đó giúp học sinh lĩnh hội kiến thức một cách tự giác, chủ động, tích cực, sáng tạo và ngày càng yêu thích, say mê môn học.

Vậy làm thế nào để phát huy tính tích cực của học sinh trong dạy học lịch sử? Có rất nhiều biện pháp, như: Phương pháp sử dụng đồ dùng trực quan, phương pháp hướng dẫn học sinh ghi nhớ sự kiện lịch sử, nắm vững và sử dụng sách giáo khoa, vở bài tập, tiến hành công tác ngoại khoá... Nhưng việc sử dụng hệ thống câu hỏi trong dạy học nói chung, dạy học lịch sử nói riêng là một trong những biện pháp rất quan trọng, rất có ưu thế để phát triển tư duy của học sinh. Quá trình hoạt động chung, thống nhất giữa thầy và trò nhịp nhàng sẽ làm cho học sinh nắm vững hơn những tri thức, hình thành kĩ năng, kĩ xảo và bồi dưỡng phẩm chất đạo đức, hình thành nhân cách cho các em.

Đai-ri, nhà giáo dục Liên Xô cũ đã từng nói: **« Dạy lịch sử cũng như bất cứ dạy cái gì đòi hỏi người thầy phải khéo gọi cái thông minh chứ không phải là bắt buộc các trí nhớ làm việc, bắt nó ghi chép rồi trả lại »**. Như vậy mục đích của việc dạy học Lịch sử ở trường là người giáo viên không chỉ giúp cho học sinh hình dung được những kết quả của quá khứ; biết và ghi nhớ các sự kiện,

Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh
trong tiết dạy học lịch sử.

hiện tượng của Lịch sử mà quan trọng hơn là hiểu được lịch sử tức là phải nắm được bản chất của sự kiện. Trong phát triển tư duy của học sinh, việc sử dụng các thao tác lô-gic có ý nghĩa rất quan trọng. Thông thường giáo viên sử dụng các thao tác chủ yếu như so sánh (để tìm ra sự giống nhau và khác nhau về bản chất các sự kiện), phân tích và tổng hợp (giúp học sinh khái quát các sự kiện), quy nạp, diễn dịch... Để thực hiện những thao tác như vậy có thể dùng nhiều cách, nhiều phương tiện khác nhau (đồ dùng trực quan, tài liệu giải thích ...) song việc hỏi và trả lời phải phù hợp với trình độ yêu cầu của học sinh, đưa lại kết quả tốt. Hỏi và trả lời chính là đặt tình huống có vấn đề rồi tìm cách giải quyết vấn đề. Hỏi và trả lời không phải là sự đánh đố mà là giúp nhau hiểu sâu sắc lịch sử hơn. Việc hỏi và trả lời câu hỏi có ý nghĩa giáo dỡng giáo dục và phát triển lớn. Vì vậy việc đặt câu hỏi có vai trò rất quan trọng trong giờ dạy học lịch sử nói riêng và các môn học khác, phát huy được tính tích cực của học sinh

II. CƠ SỞ THỰC TIỄN :

Ở trường THCS Chu Mạnh Trinh còn có nhiều học sinh chưa có sự say mê môn học Lịch sử, cho nên việc ghi nhớ các sự kiện, hiện tượng, nhân vật lịch sửcòn yếu. Đa số các em chưa đọc lập suy nghĩ để trả lời một câu hỏi mà phải đọc nguyên si trong sách giáo khoa hay chỉ nêu được mốc thời gian mà không diễn tả được thời gian đó nói lên sự kiện gì ... Bởi vậy, bản thân các em chưa có một phương pháp học như thế nào để chiếm lĩnh kiến thức từ bài giảng của giáo viên. Mặt khác giáo viên giảng dạy bộ môn lịch sử ở trường một phần nào đó chưa đưa ra được hệ thống câu hỏi và sử dụng câu hỏi đó như thế nào cho phù hợp, cho nên chất lượng kiểm tra một số em ở một số lớp còn thấp và tỉ lệ yếu kém còn nhiều. Nhằm giảm bớt số lượng học sinh yếu kém và nâng cao chất lượng dạy và học của nhà trường, bản thân tôi đã cố gắng đưa ra các phương pháp học tập tích cực mà cụ thể là: **“Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh trong tiết dạy học lịch sử”**.

Với việc nghiên cứu đề tài này, tôi mong muốn sẽ góp một phần nhỏ vào việc giúp giáo viên tiến hành một giờ dạy học hiệu quả tốt hơn, học sinh tích

cực chủ động trong việc tiếp thu lĩnh hội kiến thức của bài học. Đây cũng là lí do tôi chọn đề tài này.

III. NHIỆM VỤ NGHIÊN CỨU:

Để thực hiện tốt đề tài nghiên cứu, bản thân GV phải thực hiện các nhiệm vụ:

- Nghiên cứu các tài liệu về “Phương pháp dạy học Lịch sử”
- Tham gia, dự giờ đồng nghiệp trao đổi, rút kinh nghiệm qua từng tiết dạy.
- Nghiên cứu tài liệu gây hứng thú về dạy học lịch sử
- Nghiên cứu tài liệu: Tâm lí học
- Sách giáo khoa, sách giáo viên lịch sử lớp 8,9.
- Kiểm tra đánh giá kết quả học sinh học và làm bài để từ đó có điều chỉnh và bổ sung hợp lí.

IV. PHẠM VI NGHIÊN CỨU :

Đề tài xoay quanh việc nghiên cứu giảng dạy và học tập với việc: “ **Sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực cho học sinh trong dạy học lịch sử bậc trung học cơ sở**”. Đối tượng nghiên cứu mà tôi áp dụng cho đề tài này là học sinh khối 8 gồm 3 lớp : 8A1, 8A2, 8A3 và một lớp 9A3 Trường THCS Chu Mạnh Trinh- Văn Giang.

B. PHẦN NỘI DUNG:

I. THỰC TRẠNG DẠY VÀ HỌC MÔN LỊCH SỬ

Ở TRƯỜNG THCS CHU MẠNH TRINH

1. Ưu điểm :

**** Về phía giáo viên :***

- Đa số giáo viên đều cố gắng thay đổi phương pháp giảng dạy của mình theo hướng phát huy tính tích cực của học sinh thông qua các phương pháp dạy học như phương pháp trực quan, phương pháp giải quyết vấn đề, phương pháp trường hợp (phương pháp tình huống), phương pháp vấn đáp thông qua sự trình

bày sinh động giàu hình ảnh của giáo viên trong tường thuật, miêu tả, kể chuyện, hoặc nêu đặc điểm của nhân vật lịch sử....

- Giáo viên đã tích cực hướng dẫn học sinh thảo luận nhóm, hỗ trợ kiến thức cho nhau và thông qua hoạt động này những bạn yếu kém được hoạt động một cách tích cực dưới sự hướng dẫn của giáo viên và các bạn học sinh khá giỏi và học sinh nắm chắc kiến thức và hiểu sâu hơn về bản chất của sự kiện, hiện tượng lịch sử.....

- Trong quá trình giảng dạy đã kết hợp nhuần nhuyễn các đồ dùng dạy học, khai thác một cách triệt để các đồ dùng và phương tiện dạy học như tranh ảnh, bản đồ, sa bàn, mô hình, phim đèn chiếu, phim video....và từng bước ứng dụng công nghệ thông tin phù hợp trong dạy học lịch sử...

*** Về phía học sinh :**

- Học sinh đa số chú ý nghe giảng, tập trung suy nghĩ trả lời các câu hỏi mà giáo viên đặt ra như các em đã chuẩn bị bài mới ở nhà, trả lời các câu hỏi cuối mục trong bài cho nên khi học các em luôn chú ý để nắm chắc bài hơn.

- Các lớp A3, nhìn chung học sinh đều tích cực thảo luận nhóm và đã đưa lại hiệu quả cao trong quá trình lĩnh hội kiến thức .

- Học sinh yếu kém đã và đang cố gắng nắm bắt các kiến thức trọng tâm cơ bản thông qua các hoạt động học như thảo luận nhóm, vấn đáp, đọc sách giáo khoa...các em đã mạnh dạn khi trả lời các câu hỏi hay ghi nhớ các sự kiện, nhân vật, một quá trình cách mạng trong việc chiếm lĩnh kiến thức của mình.

2. Hạn chế :

*** Về phía giáo viên :**

- Vẫn còn một số ít giáo viên chưa thực sự thay đổi hoàn toàn phương pháp dạy học cho phù hợp với từng tiết dạy, chưa tích cực hoá hoạt động của học sinh tạo điều kiện cho các em suy nghĩ, chiếm lĩnh và nắm vững kiến thức. Chẳng hạn vẫn còn có những tiết học “thầy nói, trò nghe”, “thầy đọc, trò chép”. Do đó nhiều học sinh chưa nắm vững được kiến thức mà chỉ học thuộc một cách máy móc, trả lời câu hỏi thì nhìn vào sách giáo khoa hoàn toàn ...

Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh trong tiết dạy học lịch sử.

- Đa số giáo viên chưa nêu câu hỏi nhận thức đầu giờ học tức là sau khi kiểm tra bài cũ giáo viên vào bài luôn mà không giới thiệu bài qua việc nêu câu hỏi nhận thức, điều này làm giảm bớt sự tập trung, chú ý bài học của học sinh ngay từ hoạt động đầu tiên.

- Một số câu hỏi giáo viên đặt ra hơi khó, học sinh không trả lời được nhưng lại không có hệ thống câu hỏi gợi mở nên nhiều khi phải trả lời thay cho học sinh. Vấn đề này được thể hiện rất rõ trong hoạt động thảo luận nhóm, giáo viên chỉ biết nêu ra câu hỏi nhưng lại không hướng dẫn học sinh trả lời câu hỏi đó như thế nào vì không có hệ thống câu hỏi gợi mở vấn đề.

- Một số tiết học giáo viên chỉ nêu vài ba câu hỏi và huy động một số học sinh khá, giỏi trả lời, chưa có câu hỏi dành cho đối tượng học sinh yếu kém. Cho nên đối tượng học sinh yếu kém ít được chú ý và không được tham gia hoạt động, điều này làm cho các em thêm tự ti về năng lực của mình và các em cảm thấy chán nản môn học của mình..

*** Về phía học sinh :**

- Học sinh thường trả lời câu hỏi giáo viên đặt ra thông qua việc nhìn sách giáo khoa và nhắc lại, chưa có sự độc lập tư duy. Một số học sinh còn đọc nguyên si sách giáo khoa để trả lời câu hỏi.

- Học sinh còn lười học và chưa có sự say mê môn học, một số bộ phận học sinh không chuẩn bị bài mới ở nhà, không làm bài tập đầy đủ, trên lớp các em thiếu tập trung suy nghĩ. Cho nên việc ghi nhớ các sự kiện, hiện tượng, nhân vật lịch sửcòn yếu.

- Học sinh chỉ có trả lời được những câu hỏi dễ, đơn giản (như trình bày), còn một số câu hỏi tổng hợp, phân tích, giải thích, so sánh...thì học sinh còn rất lúng túng khi trả lời hoặc trả lời thì mang tính chất chung chung ...

*** Điều tra cụ thể :**

- Bản thân tôi đang trực tiếp giảng dạy môn lịch sử khối lớp 8 (A1- A2- A3) và có một số năm dạy Sử lớp 9 của nhà trường. Trong quá trình giảng dạy, tôi luôn ý thức vừa nghiên cứu đặc điểm tình hình học tập bộ môn của học sinh vừa tiến hành rút kinh nghiệm qua mỗi tiết dạy. Việc điều tra được thực hiện thông

Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh
trong tiết dạy học lịch sử.

qua hỏi đáp với những câu hỏi phát triển tư duy học sinh ở trên lớp, kiểm tra 15 phút, kiểm tra 45 phút ...

Kết quả điều tra tôi nhận thấy đa số học sinh chỉ trả lời được những câu hỏi mang tính chất trình bày, còn những câu hỏi giải thích tại sao, so sánh, đánh giá nhận thức thì các em còn rất lúng túng khi trả lời. Do vậy kết quả điều tra cũng không cao. Cụ thể :

Lớp	Số số	Giỏi		Khá		Tb		Yếu		Kém	
		SL	%	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%
8A2	37	8	21,6	7	18,9	15	40,5	5	13,5	2	5,4
8A1	36	10	28,0	6	16,7	13	36,1	5	13,9	2	5,6

II. MỘT SỐ GIẢI PHÁP THỰC TẾ TRONG VIỆC SỬ DỤNG HỆ THỐNG CÂU HỎI ĐỂ PHÁT HUY TÍNH TÍCH CỰC CHO HỌC SINH TRONG NGÀY HỌC LỊCH SỬ LỚP 8, 9 THCS.

1. Nêu câu hỏi đặt vấn đề.

** Đối với giáo viên :*

-Trước khi bước vào bài mới, giáo viên nên nêu ngay câu hỏi định hướng nhận thức cho học sinh. Các câu hỏi nêu vấn đề đưa ra vào đầu giờ nhằm động viên sự chú ý, huy động các năng lực nhận thức của học sinh vào việc theo dõi bài giảng để tìm câu trả lời. Những câu hỏi này là những vấn đề cơ bản của bài học mà học sinh phải nắm vững. Đương nhiên, khi đặt câu hỏi không yêu cầu học sinh trả lời ngay mà chỉ sau khi giáo viên đã cung cấp đầy đủ sự kiện thì học sinh mới trả lời được.

Ví dụ :

- Khi dạy bài 5 “**Công xã Pa ri 1871**”(sách giáo khoa lịch sử 8 trang 35).
Giáo viên nêu câu hỏi đầu giờ : *Vì sao nói “Công xã Pa ri là một hình ảnh thu nhỏ của nhà nước kiểu mới – nhà nước của dân, do dân , vì dân”?*

Để hiểu rõ vấn đề đó các em cần phải tự mình tìm hiểu kỹ vấn đề này, cách tốt nhất là tìm hiểu nguyên nhân, diễn biến từ đó rút ra ý nghĩa của Công xã Pa ri

- Trong quá trình dạy học, chúng ta vẫn tuân thủ trình tự cấu tạo của sách giáo khoa, song cần khai thác nhấn mạnh, giúp học sinh trả lời câu hỏi nêu trên. Học sinh trả lời được câu hỏi này tức là đã nắm và hiểu được kiến thức chủ yếu của bài.

*** Đối với học sinh:**

Câu hỏi loại này thường là câu hỏi có tính chất bài tập muốn trả lời phải huy động kiến thức cơ bản của toàn bài. Chính vì vậy học sinh phải chuẩn bị bài và trả lời trước các câu hỏi cuối mục ở nhà, chú ý, tập trung cao độ theo dõi bài giảng, chọn lọc sự kiện và trình bày trên lớp.

2.Xác định mối liên hệ , xâu chuỗi giữa câu hỏi với các sự kiện , hiện tượng trong bài học.

-Một trong những biện pháp sư phạm là xác lập mối liên hệ giữa câu hỏi các sự kiện, hiện tượng lịch sử trong bài.

Ví dụ :

- Sau khi học xong bài 26: **“Phong trào kháng chiến chống Pháp trong những năm cuối thế kỉ XIX”** (lịch sử 8 trang 125) chúng ta có thể tổ chức trò chơi ô chữ để cho các em xâu chuỗi các sự kiện, hiện tượng lịch sử lại với nhau để các em khắc sâu hơn kiến thức và có hứng thú học tập thông qua các câu hỏi gợi ý .

Hệ thống câu hỏi cho trò chơi.

Câu 1: Ri-vi-e bị giết ở đâu?

Câu 2: Ông vua trẻ kiên quyết chống Pháp là ai?

Câu 3:Tên hiệp ước triều đình Huế kí với Pháp năm 1884?

Câu 4:Thành miền Tây mà Phan Thanh Giản dâng cho Pháp?

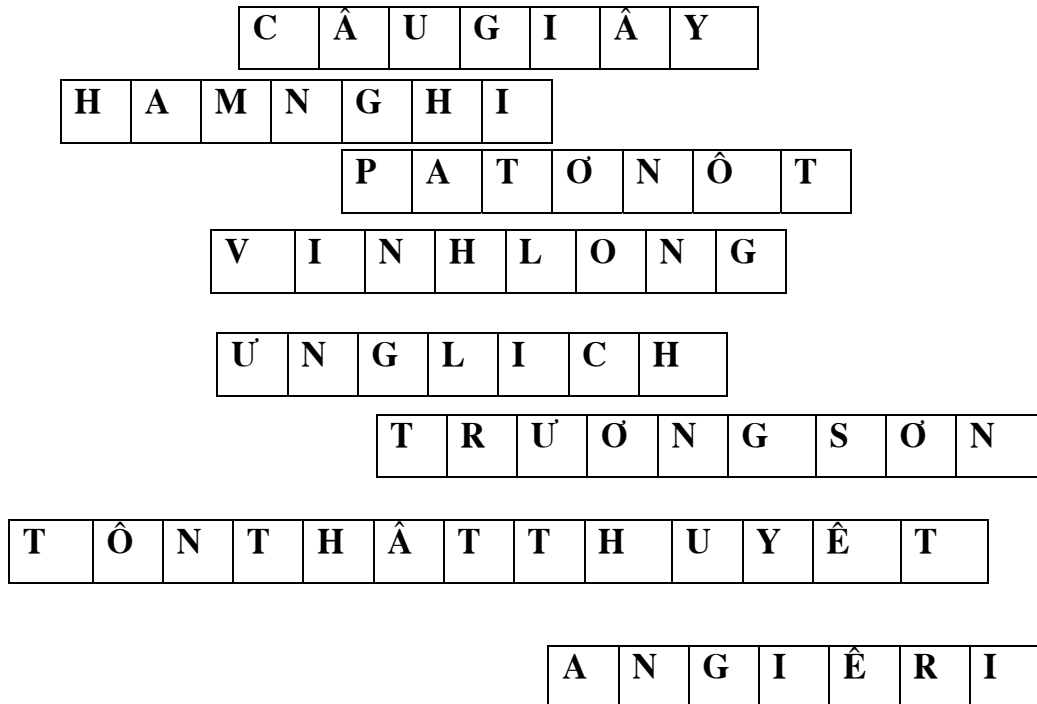
Câu 5:Tên thật của vua Hàm Nghi?

Câu 6:Tên dãy núi vua Hàm Nghi vượt sang để sang Hà Tĩnh ?

Câu 7: Người đứng đầu phe chủ chiến là ai?

Câu 8: Nơi vua Hàm Nghi bị đi đày?

ĐÁP ÁN CỦA CÁC Ô CHỮ:

Từ hàng dọc: **CẦN VƯƠNG**

Những kiến thức này được sắp xếp trình diễn trên màn hình, (viết lên bảng phụ hoặc trên khổ giấy to) để các em có thể quan sát được câu hỏi và hệ thống kiến thức, học sinh tự tìm ra câu trả lời, tìm ra mối liên quan giữa chúng. Trong học sinh sẽ có cuộc tranh luận đâu là từ chìa khoá của ô chữ và học sinh sẽ phát hiện ra chìa khoá là “*Cần Vương*”. Cách lập bảng như vậy hợp với cách sử dụng câu hỏi sẽ có hiệu quả không chỉ về nắm kiến thức mà còn có tác dụng giáo dục , rèn luyện kỹ năng, kỹ xảo, phát triển tư duy cho học sinh và giúp các em tránh nhầm chán trong các tiết học.

- Việc xây dựng bảng các sự kiện qua các câu hỏi trò chơi và mối liên hệ giữa chúng là một trong những biện pháp giúp học sinh nhớ ngay sự kiện cơ bản ở trên lớp, đồng thời kích thích tính tích cực học tập của các em.

3. Xây dựng hệ thống câu hỏi ở trên lớp:

- Trong quá trình giảng dạy ở trên lớp, giáo viên còn phải biết đặt ra và giúp học sinh giải quyết các câu hỏi có tính chất nhận thức kiến thức. Một hệ thống câu hỏi tốt nêu ra trong quá trình giảng dạy phải phù hợp với khả năng của các em, kích thích tư duy phát triển. Đồng thời tạo ra mối liên hệ bên trong của học sinh và giữa học sinh với giáo viên. Tức là mỗi câu hỏi đưa ra, mỗi học sinh và cả giáo viên phải thấy rõ vì sao trả lời được ? Vì sao không trả lời được ? Câu hỏi quá khó hay chưa đủ sự kiện, tư liệu để các em trả lời .

- Trong sách giáo khoa, thường sau mỗi mục, mỗi bài có từ 1 đến 3 câu hỏi , những câu hỏi này là cơ sở để giáo viên xác định kiến thức trong sách , đồng thời bổ sung để xây dựng hệ thống câu hỏi của bài. Câu hỏi phải có sự chuẩn bị từ khi soạn giáo án, phải có dự kiến nêu ra lúc nào ? Học sinh sẽ trả lời như thế nào ? Đáp án ra sao? Rõ ràng việc sử dụng câu hỏi trong dạy học còn là một nghệ thuật. Những câu hỏi đặt ra bắt buộc học sinh phải suy nghĩ, phải kích thích được lòng ham hiểu biết, trí thông minh, sáng tạo của học sinh. Đặc biệt là giúp học sinh yếu kém tích cực hoạt động và dần dần hình thành kiến thức cơ bản cho các em qua hệ thống câu hỏi, từ đó các em có hứng thú học tập và xây dựng bài hơn.

- Thông thường trong quá trình giảng dạy chúng ta thường đặt ra nhiều loại câu hỏi, căn cứ vào tính chất, đặc điểm của các kiến thức lịch sử, chúng ta có các loại câu hỏi khác nhau. Cụ thể:

** Loại câu hỏi về sự phát sinh các sự kiện, hiện tượng lịch sử mà chúng ta thường hỏi về nguyên nhân, bối cảnh hay hoàn cảnh lịch sử của sự kiện, hiện tượng lịch sử và thường áp dụng cho đối tượng học sinh yếu kém.*

Ví dụ:

- Nguyên nhân dẫn đến cuộc khởi nghĩa Bắc Sơn, Nam Kỳ, Bình biến Đô Lương (**Bài 21- Lịch sử 9 trang 82 -83**).
- Nguyên nhân bùng nổ chiến tranh thế giới lần thứ hai (**Bài 21- Lịch sử 8 trang 105**).

Loại câu hỏi này thường xuất hiện vào phần đầu bài giảng. Bởi vì bất kì một sự kiện, hiện tượng lịch sử nào đều xuất hiện trong hoàn cảnh lịch sử nhất định, đều có nguyên nhân phát sinh của nó. Đây cũng là một đặc điểm tư duy của lịch sử cần hình thành từng bước cho học sinh.

- ***Loại câu hỏi về quá trình, diễn biến, phát triển của sự kiện, hiện tượng lịch sử như diễn biến của các cuộc khởi nghĩa, diễn biến các cuộc cách mạng***
- **Ví dụ:**
 - Hãy trình bày diễn biến chiến dịch Biên giới thu đông 1950
(*Bài 26 - Lịch sử 9 trang 110*).
 - Trình bày quá trình hoạt động của Nguyễn Ái Quốc trong thời gian ở Pháp (*Bài 16 - Lịch sử 9 trang 61*).

Tuy đây là câu hỏi ít suy luận song lại đòi hỏi trí nhớ, phải biết nhiều sự kiện địa danh, nhân vật để giúp học sinh phát triển trí nhớ nên cần phải chia câu hỏi thành nhiều câu hỏi nhỏ, đồng thời lập các bảng niên biểu, mối liên hệ giữa các sự kiện.

**** Câu hỏi nêu lên đặc trưng bản chất của các hiện tượng lịch sử, bao gồm sự đánh giá và thái độ của học sinh đối với các hiện tượng lịch sử ấy. Loại câu hỏi này thường dùng cho học sinh khá giỏi khi thảo luận để bổ trợ kiến thức cho các đối tượng yếu kém.***

Ví dụ:

- Tại sao Nguyễn Tất Thành lại ra đi tìm đường cứu nước? Hướng đi của Người có gì mới so với các nhà yêu nước chống Pháp trước đó?
(*Bài 30 SGK- Lịch sử 8 trang 148*).
- Tại sao nói từ năm 1858 đến năm 1884 là quá trình triều đình Huế đi từ đầu hàng từng bước đến đầu hàng toàn bộ trước quân xâm lược
(*Bài 25- Lịch sử 8 trang 124*).

Thường thì những câu hỏi này khó đối với học sinh, nó đòi hỏi các em phải biết phân tích, đánh giá, biết bày tỏ thái độ của mình đối với sự kiện, hiện tượng

lịch sử. Học sinh rất ngại trả lời những câu hỏi này, tuy nhiên giáo viên cần kiên trì đưa thêm những câu hỏi gợi mở giúp các em trả lời câu hỏi của mình.

Ví dụ :

- Khi dạy **bài 23 – Tổng khởi nghĩa cách mạng Tháng 8 năm 1945**

Câu hỏi nhận thức: *Tại sao khi phát xít Nhật đầu hàng đồng minh, Đảng ta quyết định Tổng khởi nghĩa giành chính quyền trong toàn quốc?*

Câu hỏi gợi mở: *Chủ trương khởi nghĩa vũ trang đề ra trong hội nghị TW lần thứ VIII (tháng 5- 1941) là gì? Các yếu tố nào (về thời cơ cách mạng) đã xuất hiện đầy đủ ở nước ta lúc bấy giờ chưa?*

** Loại câu hỏi tìm hiểu kết quả, nguyên nhân dẫn đến kết quả đó và ý nghĩa lịch sử của sự kiện với dạng câu hỏi này cũng dùng cho đối tượng học sinh yếu kém để các em tự phát hiện và chiếm lĩnh được kiến thức cơ bản và giúp các em hoạt động liên tục trong quá trình học tập.*

Lịch sử chính là quá trình phát triển liên tục, đan xen nhau giữa các sự kiện hoặc một hiện tượng hay một quá trình lịch sử nào đó. Cần cho học sinh thấy rõ được kết quả của sự vận động đó, nguyên nhân thắng lợi hay thất bại và ảnh hưởng của nó đối với quá trình phát triển lịch sử.

Ví dụ :

- Ý nghĩa lịch sử và bài học kinh nghiệm của các cuộc khởi nghĩa Bắc Sơn, Nam Kỳ và cuộc Binh biến Đô Lương (*Lịch sử 9 trang 82*).
- Em hãy nêu ý nghĩa của việc thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam 3/2 1930 (*Lịch sử 9 trang 71*).
- Trình bày ý nghĩa lịch sử và nguyên nhân thành công của cách mạng tháng Tám năm 1945 (*Lịch sử 9 trang 94*).
- Trình bày ý nghĩa lịch sử của cách mạng tư sản Pháp 1789 -1794 (*Lịch sử 8 trang 17*).

- Để trả lời những câu hỏi này, học sinh dựa vào SGK để trả lời bằng ngôn ngữ của mình chứ không lặp lại sách giáo khoa .

** Loại câu hỏi đối chiếu, so sánh giữa sự kiện, hiện tượng lịch sử này với sự kiện, hiện tượng lịch sử khác mà các em đã học. Đây là loại câu hỏi khá khó đối với học sinh trung học cơ sở (ưu điểm của loại câu hỏi này là vừa giúp cho học sinh củng cố ôn tập lại kiến thức cũ vừa tiếp nhận kiến thức mới và áp dụng khi hoạt động thảo luận nhóm để các em bổ trợ kiến thức cho nhau và cùng nhau giải quyết vấn đề).*

Ví dụ:

- Khi học bài 29 “*Cả nước trực tiếp chiến đấu chống Mĩ cứu nước (1965 – 1973)*” (***Lịch sử 9 trang142***) Có câu hỏi : Chiến lược “ Chiến tranh cục bộ”và “chiến tranh đặc biệt” của Mĩ ở Miền Nam có điểm gì giống nhau và khác nhau?
- So sánh hoàn cảnh, nội dung, tác dụng của chính sách cộng sản thời chiến với chính sách kinh tế mới của Lê Nin và Đảng Bôn sê vích (***Lịch sử 8 trang 82***).

Tóm lại : Các loại câu hỏi nêu trên tạo thành một hệ thống câu hỏi hoàn chỉnh, giúp cho học sinh trong quá trình học tập lịch sử phát hiện ra nguyên nhân, diễn biến, kết quả và ý nghĩa của một sự kiện hay một quá trình lịch sử. Những câu hỏi đó giáo viên vận dụng nhuần nhuyễn trong các tiết dạy không chỉ cho các em biết được các sự kiện mà đi sâu hiểu bản chất của sự kiện, nó không chỉ đòi hỏi học sinh nhớ các sự kiện lịch sử cơ bản mà phải suy nghĩ nhận thức sâu sắc bản chất của sự kiện lịch sử .

4. Vận dụng hệ thống câu hỏi phát huy tính tích cực của học sinh vào một mục cụ thể :

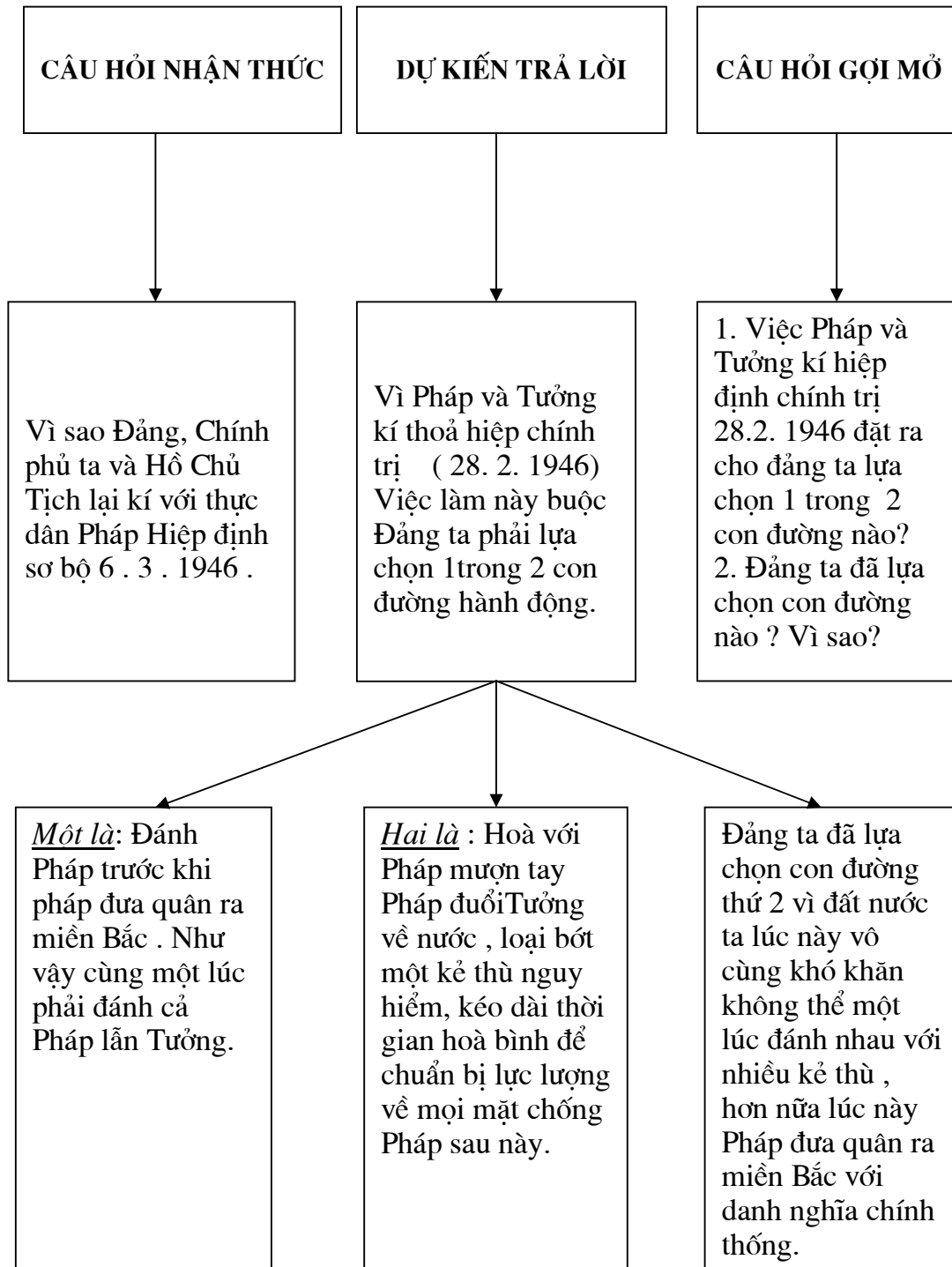
- Thiết kế câu hỏi gợi mở để giải quyết câu hỏi nhận thức
(Mục VI: Hiệp định Sơ bộ (6 –3 – 1946) và Tạm ước Việt –Pháp (14 -9 -1946) – Bài 24 “ Cuộc đấu tranh và bảo vệ xây dựng chính quyền dân chủ nhân dân (1945- 1946) – ***Lịch sử 9- tiết 2***).

Giáo viên tổ chức cho học sinh tìm hiểu sự bắt tay hòa hoãn giữa Tưởng và Pháp qua Hiệp ước Hoa – Pháp (28-2-1946), theo hiệp ước này Pháp nhường cho

Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh
trong tiết dạy học lịch sử.

Tưởng một số quyền lợi về kinh tế trên đất Trung Quốc và được vận chuyển hàng hóa qua cảng Hải Phòng vào Hoa Nam không phải đóng thuế. Ngược lại, Pháp đưa quân ra miền Bắc thay thế quân Tưởng làm nhiệm vụ giải giáp khí giới quân Nhật. Điều này vi phạm trắng trợn chủ quyền của dân tộc ta, coi Việt Nam là món hàng để trao đổi. Trước tình hình đó, Đảng ta có chủ trương, sách lược gì để đối phó? Giáo viên đưa ra câu hỏi nhận thức như mô hình dưới đây:

Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh trong tiết dạy học lịch sử.

Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh trong tiết dạy học lịch sử.

III. NHỮNG KẾT QUẢ ĐẠT ĐƯỢC SAU KHI ÁP DỤNG ĐỀ TÀI

(SÁNG KIẾN KINH NGHIỆM)

Mặc dù thời gian rất hạn chế nhưng tôi đã vận dụng sáng kiến kinh nghiệm này vào các tiết dạy và đã đạt được kết quả khả quan. Trước hết, bản thân tôi đã nhận thấy rằng những kinh nghiệm này rất phù hợp với chương trình sách giáo khoa mới và với những tiết dạy theo hướng đổi mới. Học sinh có hứng thú học tập hơn, tích cực chủ động sáng tạo để mở rộng vốn hiểu biết, đồng thời cũng rất linh hoạt trong việc thực hiện nhiệm vụ lĩnh hội kiến thức và phát triển kỹ năng. Không khí học tập sôi nổi, nhẹ nhàng và học sinh có hứng thú khi học. Tôi cũng hi vọng với việc áp dụng đề tài này, học sinh sẽ đạt được kết quả cao trong các kì thi và đặc biệt học sinh sẽ yêu thích môn học này hơn.

*** Kết quả cụ thể sau khi khảo sát chất lượng học kì II năm học 2008- 2009 (với đề bài của phòng Giáo dục- Đào tạo Văn Giang):**

Lớp	Số	Giỏi		Khá		Tb		Yếu		Kém	
		SL	%	SL	%	SL	%	SL	%	SL	%
8A2	37	20	54.1	4	10.8	8	21.6	5	13.5	0	0
8A1	36	23	63.9	8	22.2	3	8.3	2	5.6	0	0

C. KẾT LUẬN

I. BÀI HỌC KINH NGHIỆM :

Sau khi áp dụng sáng kiến kinh nghiệm này, bản thân tôi đã rút ra một số kinh nghiệm sau:

- ❖ Trong mỗi tiết dạy giáo viên nêu mục tiêu yêu cầu của tiết, mục của bài học sau đó cung cấp thông tin và phân bổ thời gian hợp lí để học sinh tiếp nhận thông tin.

Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh trong tiết dạy học lịch sử.

- ❖ Giáo viên đặt và sử dụng linh hoạt các câu hỏi phù hợp với nội dung bài dạy, tùy theo khối lớp và đối tượng học sinh mà vận dụng
- ❖ Khi nêu câu hỏi giáo viên cố gắng sử dụng các câu hỏi ngắn gọn, đủ ý, đơn giản, dễ hiểu, gợi sự suy nghĩ và tư duy của học sinh. Không nên sử dụng câu hỏi “Có” hay “Không”, “Đúng” hay “Sai” mà phải sử dụng câu hỏi phát huy tính độc lập tư duy ở các em (tránh tình trạng học sinh trả lời một cách công thức hoặc chung chung)
- ❖ Khi tổ chức học sinh tiếp nhận thông tin giáo viên chú ý sử dụng câu hỏi gợi mở (chuẩn bị kĩ ở giáo án) để giải quyết câu hỏi đặt ra đầu giờ
- ❖ Giáo viên cần nghiên cứu kĩ sách giáo khoa, thường xuyên nghiên cứu thêm tài liệu tham khảo để xây dựng các câu hỏi trong các tiết dạy và vận dụng linh hoạt hơn để giải quyết nhiệm vụ nhận thức ở mỗi bài học.
- ❖ Giáo viên cần kết hợp các phương tiện dạy học khác như đồ dùng trực quan, hình ảnh, tranh vẽ trong sách giáo khoa, hệ thống thao tác sư phạm khi lên lớp... để góp phần phát huy tính tích cực chủ động của học sinh trong mỗi tiết học, nâng cao hiệu quả giờ dạy
- ❖ Trong quá trình giảng dạy, ngôn ngữ nói phải truyền cảm, không quá nhanh hoặc quá chậm, mà phải lời cuốn, hấp dẫn, trình bày phải có điểm nhấn, tránh đều đều .
- ❖ Khi đặt câu hỏi không nên đặt câu hỏi quá dễ làm cho học sinh thoải mái , đi đến chủ quan về vốn hiểu biết của mình, mà phải là cho các em hiểu rằng, sự trả lời đúng, đầy đủ câu hỏi do giáo viên nêu ra là tốt, song vẫn phải tiếp tục suy nghĩ để trả lời hay hơn, sâu sắc hơn và thông minh hơn.
- ❖ Cần tạo cơ hội cho học sinh trong cả lớp trả lời, thảo luận nhóm, không làm nặng nề giờ học, trình bày trôi chảy song vẫn tạo không khí thoải mái , nhẹ nhàng để đạt kết quả tối đa.

- ❖ Giáo viên dạy môn lịch sử phải luôn luôn tìm tòi sáng tạo và đổi mới trong phương pháp dạy học. Có kế hoạch cụ thể trong việc tìm kiếm và thiết kế các đồ dùng dạy học đẹp, chính xác, phù hợp với nội dung bài dạy.
- ❖ Người giáo viên Lịch sử cần tự bồi dưỡng năng khiếu vẽ bản đồ, lược đồ khoa học và chính xác. Sử dụng triệt để các phương pháp dạy học tích cực nhằm thu hút sự chú ý của học sinh. Nên có những buổi học ngoại khoá, tham quan du lịch các di tích bảo tàng lịch sử.

II. ĐIỀU KIỆN ÁP DỤNG SÁNG KIẾN KINH NGHIỆM

Với kinh nghiệm như trên, tôi hy vọng sẽ là một phương pháp tích cực giúp giáo viên dạy Lịch sử trường THCS Chu Mạnh Trinh nói riêng, các đồng nghiệp các trường trong huyện nói chung cùng thực hiện để phát huy tính tích cực của học sinh trong các giờ học Lịch sử ở tất cả khối lớp. Đồng thời cũng áp dụng phù hợp với mọi đối tượng học sinh ở các trường trong toàn huyện để học tập các giờ Lịch sử đạt hiệu quả cao hơn.

III. NHỮNG HẠN CHẾ VÀ PHƯƠNG HƯỚNG KHẮC PHỤC, TIẾP TỤC NGHIÊN CỨU, ĐỔI MỚI.

Tóm lại “Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh trong dạy học lịch sử các lớp 8,9 trường THCS” được vận dụng trong các tiết dạy sẽ đạt được kết quả học tập cao nhất của học sinh về tất cả các mặt giáo dục, giáo dục và phát triển. Đây là hoạt động tương hỗ giữa thầy và trò nhằm giúp cho học sinh độc lập lĩnh hội kiến thức một cách thông minh, vận dụng một cách sáng tạo vào thực tế (học tập và cuộc sống). Điều này quan trọng và đòi hỏi nhiều công sức, lao động sáng tạo, ý thức tinh thần trách nhiệm cao của mỗi một giáo viên. Và cần đòi hỏi phát triển năng lực tư duy và hành động của mình trước khi giáo dục cho học sinh, cho nên phải nắm vững lý luận, rèn luyện nghiệp vụ thường xuyên

Tuy vậy, do thời gian có hạn, cùng với kinh nghiệm giảng dạy môn lịch sử chưa nhiều bởi bản thân tôi là một giáo viên được đào tạo chuyên ngành môn Ngữ văn. Tôi dạy lịch sử do nhà trường thiếu giáo viên chuyên môn Sử nên tôi và nhiều giáo viên khác phải dạy chéo ban. Do đó, tôi chỉ mạnh dạn trình bày quan điểm của mình trong việc sử dụng câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh trong dạy học lịch sử lớp 8 và lớp 9 góp phần vào việc đổi mới phương pháp dạy học hiện nay. Bởi vậy, những vấn đề mà tôi trình bày ở trên chắc chắn sẽ không tránh khỏi những hạn chế về nội dung, về phương pháp hoặc có thể còn những thiếu sót nào đó trong việc tìm hiểu, hướng dẫn học sinh trong quá trình khai thác kiến thức mà tôi chưa tự nhận ra.

Về phía bản thân, trong những năm học tiếp theo, tôi sẽ tiếp tục phát huy những kết quả đạt được của việc thực hiện sáng kiến kinh nghiệm trên, đồng thời không ngừng học hỏi đồng nghiệp, tích lũy và đúc rút kinh nghiệm, khắc phục khó khăn và những hạn chế để nâng cao hơn nữa chất lượng dạy học môn Lịch sử trong nhà trường.

D. MỘT SỐ KIẾN NGHỊ.

Thực ra hiện nay trong các nhà trường đã được cấp rất nhiều các thiết bị dạy học. Tuy vậy đối với môn lịch sử thì các đồ dùng thiết bị còn quá ít. Cho nên muốn đạt được kết quả cao trong bộ môn này, theo tôi cần có những yêu cầu sau:

- Các cơ quan thiết bị trường học cần có đầy đủ tranh ảnh về các di tích lịch sử và di sản văn hoá hoặc chân dung của các nhân vật lịch sử có công với cách mạng. Nhà trường cần mua một số tư liệu, tài liệu có liên quan đến lịch sử và cách giảng dạy bộ môn lịch sử, đặc biệt là những tư liệu lịch sử địa phương.
- Tổ chức các cuộc thi sáng tạo và sử dụng đồ dùng dạy học ở tất cả các môn trong đó có môn lịch sử.

*Phương pháp sử dụng hệ thống câu hỏi để phát huy tính tích cực của học sinh
trong tiết dạy học lịch sử.*

Trên đây là một số kinh nghiệm nhỏ của tôi trong quá trình giảng dạy môn lịch sử, hiểu biết và kinh nghiệm chắc chắn không tránh khỏi những sai sót, rất mong được sự góp ý chân thành của các bạn đồng nghiệp.

Cuối cùng, tôi xin chân thành cảm ơn tập thể giáo viên và học sinh trường THCS Chu Mạnh Trinh đã giúp đỡ tôi hoàn thành đề tài này. Chân thành cảm ơn hội đồng Khoa học của Phòng Giáo dục- Đào tạo Văn Giang đã xem xét đề tài, chỉ ra những ưu điểm cũng như những hạn chế của đề tài để tôi tiếp tục sửa chữa và phát huy.

Rất mong được tiếp thu ý kiến góp ý của Hội đồng Khoa học Phòng Giáo dục- Đào tạo Văn Giang và của các đồng nghiệp trong toàn huyện.

Hết

Văn Giang, ngày 10 tháng 4 năm 2010

Người viết

Đỗ Thị Ánh Tuyết

MỤC LỤC :

A.Phân mở đầu	(Trang 02)
I. Cơ sở khoa học	(Trang 02)
II.Cơ sở thực tiễn	(Trang 03)
III. Nhiệm vụ nghiên cứu	(Trang 4)
IV. Phạm vi nghiên cứu.....	(Trang 4)
B. Nội dung.....	(Trang 04)
I.Thực trạng tình hình.....	(Trang 04)
II.Giải pháp thực hiện.....	(Trang 07)
III. Kết quả đạt được.....	(Trang 15)
C.Kết luận.....	(Trang 15)
I.Bài học kinh nghiệm.....	(Trang 15)
II. Điều kiện áp dụng.....	(Trang 17)
III. Những hạn chế và hướng khắc phục	(Trang 17)
D. Kiến nghị	(Trang 18)

